

شرح قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح

محمد رضا یزدانیان (مدیرکل حقوقی سازمان قضایی نیروهای مسلح)

(قسمت هشتم)

ماده (۳۷): «هر نظامی که اوامر فرماندهان یا رؤسای مربوط را لغو نماید به ترتیب زیر محکوم می‌شود:

الف- هرگاه از امر حرکت به طرف دشمن یا محاربان و مفسدان امتناع ورزد، چنانچه حاکی از همکاری با دشمن باشد و یا موجب اخلال در نظام (بههم خوردن امنیت کشور) و یا شکست جبهه اسلام گردد به مجازات محارب و در غیر این صورت به حبس از سه تا پانزده سال.

ب- اگر مخالفت با اوامر در ناحیه‌ای است که در آن حالت جنگی یا محدودیت‌های ضروری اعلام شده و آن مخالفت مربوط به امور جنگی یا مقررات حالت محدودیت‌های ضروری باشد در صورتی که عمل او موجب اخلال در نظام (بههم خوردن امنیت کشور) و یا شکست جبهه اسلام باشد به مجازات محارب والا به حبس از دو تا ده سال.»

شرح ماده:

۱_ موضوع جرم: عنوان مجرمانه ماده (۳۷) قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح "لغو دستور" است.

لغو در لغت به معنای سخن بیهوده، باطل و هر چیز بی‌فایده می‌باشد^(۱)، اوامر نیز جمع امر و امر به معنای فرمان است^(۲).

عنوان کیفری "لغو دستور" از جرایم خاص نظامی محسوب می‌شود که ارتکاب آن توسط نظامیان ممکن است.

دستور در نیروهای مسلح به خصوص در امور رزمی و نظامی و عملیاتی دارای اهمیت ویژه‌ای بوده و اجرای آن در راستای تحقق مأموریت‌های سازمان‌های نظامی "موضوعیت" دارد. به عبارت دیگر، می‌توان گفت وظایف و مسئولیت‌های خاص نظامی با محوریت "انجام دستور یا امر" صورت می‌گیرد.

اجرای دستور فرمانده که از ارکان اصلی و اساسی "تحکیم مبانی نظم و انضباط" در نیروهای مسلح به‌شمار می‌رود باید با ویژگی‌های "اجرای سریع، دقیق و کامل" توأم باشد. بند "ب" ماده

(۱۱) آیین‌نامه انضباطی ن.م، تصریح نموده که دستورات فرماندهان، رؤسا و مدیران که مربوط به وظایف نظامی و امور خدمتی می‌باشد، باید به‌موقع، از طرف مرئوسین به مورد اجرا گذارده شود.

۲- تعاریف:

الف) فرمان: به تدابیر، دستورها و مصوبات شفاهی و کتبی مقام معظم فرماندهی کل قوا که در رابطه با نیروهای مسلح ابلاغ می‌گردد فرمان می‌گویند^(۳).

ب) دستور: به کلیه تدابیر، ابلاغیه‌ها و خط‌مشی و روش جاری و دستورهایی که در رابطه با اداره امور یگان سازمان در انجام ماموریت‌های محوله از طرف سلسله مراتب فرماندهی در نیروهای مسلح صادر می‌گردد، "دستور" گفته می‌شود^(۴).

ج) دستور فرمانده: عبارت است از ملزم ساختن افراد جمعی یگان به انجام و یا خودداری از انجام کلیه فعالیت‌هایی که برای وصول به هدف‌های تعیین‌شده یگان ضروری تشخیص داده می‌شود^(۵).

د) فرمانده: منظور از فرمانده یا رئیس فردی است که به سبب شغل یا درجه یا مقام و یا مسئولیتی که به او محول شده است، مسئولیت هدایت و فرماندهی یک یگان یا واحد یا قسمت را دارد و تنها مقامی است که در قبال اعمال و اقداماتی که یگان یا واحد وی انجام می‌دهد پاسخگوست و مسئولیت دارد.

۳- ویژگی‌های دستور نظامی:

الف) دستور باید صریح، روشن و قابل اجرا بوده و در حدود اختیارات و با رعایت قوانین و مقررات صادر گردد^(۶).

ب) دستوری که دارای تمام یا یکی از جنبه‌های زیر باشد خیانت است و دستوردهنده و مجری آن خائن محسوب می‌شود:

۱- دستور جاسوسی به‌نفع دشمن و یا دولت‌های بیگانه و یا گروه‌های داخلی و یا خارجی مخالف نظام جمهوری اسلامی ایران.

۲- دستور حمله به مؤسسات و اجتماعات مجاز و هرگونه تشکیلات ملی، دولتی و نیروهای مسلح و یا دستور خرابکاری در آنها.

۳- دستور حمله به مراکز و تأسیسات و ادارات رهبری^(۷).

ج) هرگاه دستوری که صادر می‌گردد خلاف شرع مقدس اسلام و فرامین مقام معظم فرماندهی کل قوا باشد قابل اجرا نبوده و دستوردهنده مسئول و قابل پیگرد است، ضمن آنکه عدم اجرای این قبیل دستورات بازخواست نداشته و مصون از تعقیب خواهد بود^(۸).

البته موضوع مذکور در بند "ج" ناظر بر شرایط عادی و غیرعملیاتی است و در زمان جنگ و شرایط بحرانی و اضطراری و عملیاتی آیین‌نامه انضباطی نیروهای مسلح ترتیب دیگری را مقرر نموده است، بدین‌نحو که در زمان جنگ و شرایط عملیاتی، زمانی که مرئوس تشخیص دهد دستورفرمانده با دستورات مسلم شرع، فرامین مقام معظم فرماندهی کل قوا، حاکمیت نظام و قوانین جمهوری اسلامی ایران مغایرت دارد باید بلافاصله پس از ابلاغ مراتب مغایرت را مستدلاً و به صورت کتبی گزارش نماید، چنانچه فرمانده، رئیس یا مدیر مجدداً دستور خود را کتباً ابلاغ نمود، مرئوس موظف به اجرای دستور و گزارش همزمان به فرماندهان بالاتر و مراجع ذی‌ربط خواهد بود، در این صورت دستوردهنده جوابگوی مسئولیت‌های ناشی از عواقب ابلاغ دستور خود می‌باشد.

۴- عنصر مادی بزه: رکن مادی موضوع ماده (۳۷) از دو جزء:

الف) خودداری از اجرای امر یا دستور حرکت به طرف دشمن یا محاربان و مفسدان.
ب) مخالفت با اوامر در ناحیه‌ای که در آن حالت جنگی یا محدودیت‌های ضروری اعلام شده تشکیل می‌گردد.

۵- واژه‌های "نظامی"، "دشمن" و "محاربان و مفسدان" در مواد قبل توضیح داده شد.
۶- در خصوص موضوع بند "الف" در صورتی که عمل مجرمانه مرتکب حکایت از همکاری وی با "دشمن" یا "محاربان و مفسدان" داشته باشد و یا موجب اخلال در نظام (به هم خوردن امنیت کشور) و یا شکست جبهه اسلام گردد به مجازات محارب و در غیر این صورت به حبس تعزیری از سه تا پانزده سال محکوم می‌گردد.

۷- هرچند که قانونگذار بعد از عبارت "حاکمی از همکاری با دشمن" عبارت "محاربان و مفسدان" که در صدر بند "الف" آمده را ذکر نکرده است، لیکن با توجه به اینکه مقنن در مقام بیان موضوع همکاری با دشمن یا محاربان و مفسدان بوده است. لغو دستور حاکمی از همکاری با "محاربان و مفسدان" نیز همان حکم همکاری با "دشمن" را دارد. گرچه با توجه به تعریفی که در ماده (۲۵) از دشمن شده، محاربان و مفسدان هم از مصادیق دشمن به شمار می‌روند، اما قانونگذار به لحاظ تأکید بر موضوع و رفع هرگونه ابهام احتمالی در تفسیر قضایی واژه‌های "محاربان و مفسدان" را هم ذکر کرده است.

۸- در مورد همکاری با "دشمن یا محاربان و مفسدان" قصد مرتکب در این خصوص به‌عنوان سوء نیت خاص لازم است، اما قصد اخلال در نظام (به هم خوردن امنیت کشور) و یا شکست جبهه

اسلام شرط نیست، بلکه اگر عمل مرتکب چنین تبعاتی داشته باشد به مجازات محارب محکوم می‌گردد.

۹- اخلال در نظام در این ماده به مفهوم "به هم خوردن امنیت کشور" آمده است و منظور از امنیت ملی "حفظ قدرت نظامی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی و در نتیجه، حفظ حکومت و اعمال حاکمیت در امور داخلی و خارجی علیه نفوذ بیگانگان و جلوگیری از هر گونه عملیات غیر قانونی که منظور آن تضعیف و یا انهدام حکومت و ملت باشد است"^(۹).

۱۰- منظور از شکست جبهه اسلام، منطقه‌ای است که یگان نظامی در آن درگیری مستقیم و سریع رزمی با دشمن داشته و یا مأموریت آن را دریافت نموده باشد و منظور تمام جبهه‌ای که رزمندگان در آن با دشمن درگیری دارند نیست.

۱۱- در مورد "محدودیت‌های ضروری" در اصل هفتادونهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران آمده است: «در حالت جنگ و شرایط اضطراری نظیر آن، دولت حق دارد با تصویب مجلس شورای اسلامی موقتاً محدودیت‌های ضروری را برقرار نماید، ولی مدت آن به هر حال نمی‌تواند بیش از سی روز باشد و در صورتی که ضرورت همچنان باقی باشد دولت موظف است مجدداً از مجلس کسب مجوز کند.»

۱۲- کمیسیون قضایی و حقوقی سازمان قضایی نیروهای مسلح در پاسخ به این سؤال که: منظور از محدودیت‌های ضروری در بند "ب" ماده (۳۷) قانون مجازات جرایم.م، و اصل هفتادونهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و سایر قوانین چیست؟ چنین اظهار نظر نموده است: «منظور از محدودیت‌های ضروری، هر نوع محدودیتی است که دولت در حالت جنگ و شرایط اضطراری با تصویب مجلس شورای اسلامی به صورت موقت برابر اصل هفتادونهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران برقرار می‌نماید و تعیین مصادیق آن قبل از بروز شرایط اضطراری میسر نمی‌باشد.»^(۱۰)

۱۳- منظور از "مخالفت با اوامر" مذکور در بند "ب" صرف اظهار نظر مخالف نسبت به دستوری که صادر شده نیست، بلکه لازم است مرئوس مخالف عملاً از اجرای دستور نیز خودداری ورزد، چه بسا ممکن است فردی با امری که مقرر شده مخالف باشد و نظر مخالف خود را هم اظهار نماید، لیکن از جهت اینکه مرتکب جرمی نشود و یا از باب رعایت مبانی نظم و انضباط در نیروهای مسلح دستور صادر شده را انجام دهد.

۱۴- در مورد موضوع بند "ب" در صورتی مرتکب به مجازات محارب محکوم می‌گردد که اجتماع سه شرط وجود داشته باشد؛ اولاً: لغو دستور در ناحیه‌ای باشد که در آن حالت جنگی یا محدودیت‌های ضروری اعلام شده است. ثانیاً: لغو دستور مربوط به امور جنگی یا مقررات حالت محدودیت‌های ضروری باشد. ثالثاً: عمل مرتکب موجب اخلال در نظام (به هم خوردن امنیت کشور) و یا شکست جبهه اسلام گردد.

ماده (۳۸): «هر نظامی در غیر موارد مذکور در ماده (۳۷) این قانون دستوری را لغو نماید به استثنای مواردی که صرفاً تخلف انضباطی محسوب می‌گردد به حبس از دو ماه تا یک سال محکوم می‌شود.

تبصره: هرگاه لغو دستور مربوط به منع ازدواج با اتباع بیگانه یا با اتباع بیگانه‌ای که به سبب ازدواج تبعه ایران محسوب می‌شوند، باشد، به حبس از سه ماه تا یک سال و اخراج از خدمت محکوم می‌گردد.»

* شرح ماده:

۱- اگر لغو دستور شامل موارد خاص و مهم مذکور در ماده (۳۷) نباشد مشمول مقررات ماده (۳۸) می‌گردد مشروط بر اینکه از مواردی که صرفاً تخلف انضباطی محسوب می‌شود نباشد.

۲- اعمالی که به موجب ماده (۳۸) (لغو دستور) و بند "ج" مواد (۴۲)، (۴۳)، (۴۴)، (۵۱) و (۷۸) قانون مجازات جرایم.م، صرفاً تخلف انضباطی محسوب می‌شود توسط ستاد کل نیروهای مسلح و با همکاری سازمان قضایی نیروهای مسلح مشخص گردیده و دستورالعمل اجرایی آن به تصویب فرماندهی معظم کل قوا رسیده و به مبادی ذی‌ربط ابلاغ شده است.

۳- به موجب مقررات ماده (۱) از بند "ب" دستورالعمل اجرایی موضوع ماده (۱۳۰) قانون مجازات جرایم.م، در موارد ذیل لغو دستور صرفاً تخلف انضباطی محسوب می‌شود:

۱- عدم اجرای دستورات اداری "مواردی که موجب اخلال در یگان یا انجام مأموریت‌های محوله به یگان یا سایر نیروهای مسلح گردد در مرجع قضایی رسیدگی می‌شود."

۲- عدم حضور در صبحگاه و تجمع‌های اداری.

۳- عدم آراستگی ظاهری و عدم استفاده مناسب از البسه و نشان‌های نظامی.

۴- عدم توجه به نظافت شخصی و جمعی.

- ۵- عدم اجرای دستورهای مربوط به امور آموزشی "لغو دستور در مورد انجام آموزش‌های مربوط به امور جنگی و رزمایش‌های مصوب تا سطح نیرو و بالاتر در مراجع قضایی رسیدگی می‌شود."
- ۶- عدم رعایت آیین‌نامه‌ها، دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌های اداری.
- ۷- سستی و سهل‌انگاری در انجام وظیفه و اجرای دستورات در زمینه‌های اداری و تدارکاتی.
- ۸- عدم رعایت احترامات و شئون نظامی.
- ۹- امتناع از اجرای دستورات مربوط به تنبیهات انضباطی مانند دستور معرفی به بازداشتگاه و...
- ۱۰- عدم مراجعه به آزمایشگاه‌های پزشکی جهت انجام آزمایش‌های مربوط به تشخیص بیماری‌های عفونی، واگیردار، مواد مخدر و...
- ۱۱- خروج غیرمجاز از پادگان یا یگان محل خدمت.
- ۱۲- عدم اجرای دستور مربوط به آماده باش در غیراز وضعیت‌های اضطراری و جنگی.
- ۴- به موجب مقررات ماده (۸) دستورالعمل مزبور لغو دستور در صورتی که مربوط به امور عملیاتی و جنگی باشد یا در مقابل دشمن، اشرار، مفسدان، قاچاقچیان، سارقان و یا افراد خرابکار باشد یا باعث انفجار، سرقت، خرابکاری و یا موجب آثار زیان بار امنیتی و یا صدمات بدنی و یا خسارات عمده مالی (موضوع تبصره بند ج ماده ۸) شود، از موضوع این دستورالعمل خارج بوده و در مرجع قضایی رسیدگی می‌شود.
- ۵- البته روش صحیح و منطقی این بود که قانونگذار مواردی را که جرم (لغو دستور کیفری) می‌دانست احصاء می‌کرد و موارد تخلف انضباطی را به آیین نامه انضباطی ارجاع می‌داد؛ زیرا احصای موضوعاتی که می‌تواند جرم باشد بسیار راحت‌تر از برشمردن مصادیق تخلف انضباطی که متعدد و متنوع می‌باشند است. به هر حال با روش فعلی در بند "۳" ماده (۷) دستورالعمل اجرایی موضوع ماده (۱۳۰) تصریح شده، در صورتی که فرماندهان یا مسئولین یگانهای نیروهای مسلح در تشخیص هر یک از مصادیق مذکور در این دستورالعمل ابهام داشته باشند و یا مصادیق جدیدی که از نظر اهمیت مشابه مصادیق فوق می‌باشد مورد استعلام واقع شود، پاسخگویی و رفع ابهام به عهده ستاد کل نیروهای مسلح می‌باشد.
- ۶- یکی از راه‌های مهم و مؤثر نفوذ بیگانگان در نیروهای مسلح با هدف دسترسی به اسرار نظامی و اسناد و تصمیمات و اطلاعات طبقه‌بندی شده، ازدواج تبعه آنان با اعضای نیروهای مسلح کشور مورد نظر می‌باشد. بنابراین، ازدواج نظامیان با اتباع بیگانه می‌تواند یکی از آسیب‌های مهمی باشد که به اقتدار نیروهای مسلح و در نهایت به کشور صدمات جبران ناپذیری وارد نماید. به همین علت

مقنن به منظور رعایت منافع و مصالح نیروهای مسلح، لغو دستور مربوط به منع ازدواج با اتباع بیگانه را مستوجب مجازات حبس و اخراج از خدمت دانسته است.

۷- بهتر بود ابتدا مقنن ازدواج نظامیان با بیگانگان را ممنوع اعلام می‌کرد و سپس مقررات کیفری تخلف از آنان را بیان می‌نمود.

۸- اطلاق و ظاهر ماده مبین این امر است که در این مورد تفاوتی بین ازدواج دائم و ازدواج موقت نیست.

۹- اتباع بیگانه مطلق است و در این مورد تفاوتی بین تبعه مسلمان و غیرمسلمان وجود ندارد. صرف ازدواج با اتباع بیگانه یا اتباع بیگانه‌ای که به سبب ازدواج تبعه ایران محسوب می‌شوند مشمول مقررات ماده می‌گردد.

۱۰- برابر مقررات بند "۶" ماده (۹۷۶) قانون مدنی، هر زن تبعه خارجی که شوهر ایرانی اختیار کند تبعه ایران محسوب می‌شود.

۱۱- منظور از بیگانه در حقوق بین‌الملل خصوصی فردی است که فاقد تابعیت کشور معینی بوده و نسبت به دولت و افراد آن کشور اجنبی یا بیگانه محسوب می‌شود^(۱۱). بنابراین، کلیه افرادی که فاقد تابعیت کشور ایران هستند نسبت به دولت ایران و مردم کشورمان بیگانه تلقی می‌شوند.

۱۲- تابعیت، رابطه‌ای است سیاسی که یک شخص حقیقی یا حقوقی را به دولتی منتسب و مرتبط می‌نماید و همین رابطه منشاء ایجاد حقوق و تکالیف تبعه کشور می‌گردد.

۱۳- عدم رعایت مقررات مربوط به منع ازدواج با اتباع بیگانه تأثیری در صحت عقد ازدواج ندارد و موجب بطلان آن نمی‌شود. اداره حقوقی قوه قضائیه در این مورد اعلام نموده: «در مورد عقود شرعیه مانند ازدواج و طلاق، دولت نمی‌تواند حتی با تصویب قوه مقننه، شرایطی افزون بر آنچه در شرع مقرر شده است، برای صحت آنها تعیین و وضع نماید و تا کنون هم چنین نشده است. اگر در مواردی ازدواج یا طلاق ممنوع است، اثر آن مجازات متخلف و عدم ثبت آن در دفاتر رسمی ازدواج و طلاق بوده است، نه بطلان ازدواج یا طلاق که بر حسب ضوابط شرعیه واقع شده است. اصل چهارم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران هم بر این مطلب دلالت دارد^(۱۲)».

ماده (۳۹): «هر یک از فرماندهان و مسئولان نظامی یا انتظامی که حسب مورد مصوبات شورای عالی امنیت ملی، شورای امنیت کشور و شوراهای تأمین استان یا شهرستان را در مواردی که طبق قانون موظف به اجرای آن می‌باشند اجرا نکنند، چنانچه مشمول

مجازات محارب نباشند یا به موجب سایر قوانین مستوجب مجازات شدیدتری نگردند، به حبس از شش ماه تا دو سال محکوم می‌شوند.»

* شرح ماده:

۱- مرتکب جرم: هر یک از فرماندهان و مسئولان نظامی یا انتظامی می‌باشد که شرح آن در تفسیر مواد قبل از نظر گذشت.

۲- عنصر مادی جرم: رکن مادی بزه که به صورت ترک فعل می‌باشد عبارت است از: "عدم اجرای مصوبات شورای عالی امنیت ملی، شورای امنیت کشور، شورای تأمین استان و شورای تأمین شهرستان".

۳- به استناد اصل یک‌صد و هفتاد و ششم قانون اساسی، شورای عالی امنیت ملی با ترکیب، رؤسای قوای سه‌گانه، رئیس ستاد فرماندهی کل نیروهای مسلح، مسئول امور برنامه و بودجه، دو نماینده به انتخاب مقام رهبری، وزیر امور خارجه، کشور و اطلاعات، حسب مورد وزیر مربوط و عالی‌ترین مقام ارتش و سپاه تشکیل می‌گردد و مصوبات آن پس از تأیید مقام معظم رهبری قابل اجرا است.

۴- اعضای شورای امنیت کشور و شوراهای تأمین استان یا شهرستان به موجب مواد (۳)، (۴) و (۷) قانون راجع به تعیین وظایف و تشکیلات شورای امنیت کشور مصوب سال ۶۲ تعیین شده‌اند. ۵- عبارت "در مواردی که طبق قانون موظف به اجرای آن می‌باشند" ناظر بر مواردی است که برابر مقررات اجرای مصوبات شوراهای مزبور از وظایف فرماندهان و مسئولان نظامی یا انتظامی می‌باشد یا به عبارت دیگر، اجرای مصوبات شوراهای یاد شده باید از وظایف قانونی فرماندهان و مسئولان نظامی یا انتظامی باشد.

۶- عبارت "چنانچه مشمول مجازات محارب نباشد" کلی و قابل تفسیر قضایی است بهتر بود مقنن مانند مواد (۳۴)، (۳۵) و (۳۷) مواردی را که مرتکب مشمول مجازات محارب می‌گردد ذکر می‌نمود. به هر حال در این مورد باید به عمومات و قواعد و شرایط "باب محاربه" رجوع نمود.

۷- کمیسیون مشورتی قضایی و حقوقی سازمان قضایی نیروهای مسلح در پاسخ به این سؤال که: "با توجه به ماده (۳۹) قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح، آیا از نظر قوانین و مقررات، شورای امنیت کشور و شورای تأمین استان حق دارند دستوری صادر و فرماندهان نیروهای نظامی و انتظامی را ملزم به اجرای آن کنند؟ و در این صورت، آیا اجرای دستور مزبور باید از طریق سلسله مراتب فرماندهی ابلاغ گردد یا خیر؟" چنین اظهارنظر نموده است: «حدود وظایف و اختیارات شوراهای تأمین در قانون راجع به تعیین وظایف و تشکیلات شورای امنیت کشور مصوب ۶۲/۶/۸

مشخص شده و ماده (۳۹) قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح ضمانت اجرای تصمیمات شوراهای تأمین می‌باشد. با عنایت به اینکه جهت اجرای مصوبات و تصمیمات شوراهای تأمین توسط یگانهای نظامی و انتظامی، ابلاغ تصمیمات آنها از طریق سلسله مراتب نیروهای مسلح پیش‌بینی نشده و در موارد اضطراری و حوادث غیرمترقبه و فوری نیز عملاً ابلاغ تصمیمات و مصوبات مزبور از طریق سلسله مراتب فرماندهی میسر نمی‌باشد. لذا اجرای تصمیمات و مصوبات شورای عالی امنیت ملی، شورای امنیت کشور و شوراهای تأمین استان، یا شهرستان توسط فرماندهان و مسئولان نظامی یا انتظامی نیاز به ابلاغ موضوع از طریق سلسله مراتب فرماندهی ندارد و چنانچه بین تصمیمات شوراهای تأمین با اوامر و تدابیر ابلاغی سلسله مراتب نیروهای مسلح مغایرتی وجود داشته باشد برابر مقررات بند سیزدهم شرح وظایف دبیرخانه شورای امنیت کشور، ارزیابی مصوبات شوراهای تأمین استانها و یا شهرستانها از لحاظ تطبیق با قوانین، مقررات، دستورالعمل‌ها و سیاست‌های امنیتی به‌عهده دبیرخانه مزبور می‌باشد^(۱۳).

ادامه دارد

پی‌نوشت‌ها :

- ۱ _ فرهنگ فارسی عمید.
- ۲ _ فرهنگ فارسی عمید.
- ۳ _ ماده (۲) آیین نامه انضباطی ن.م.
- ۴ - ماده (۳) آیین نامه انضباطی ن.م.
- ۵ _ ماده (۶) آیین نامه انضباطی ن.م.
- ۶ _ ماده (۶) آیین نامه انضباطی ن.م.
- ۷ _ ماده (۶) آیین نامه انضباطی ن.م.
- ۸ _ ماده (۶) آیین نامه انضباطی ن.م.
- ۹ _ فرهنگ واژه های نظامی _ سر تیپ محمود رستمی.
- ۱۰ _ نظریه مشورتی شماره ۷/۳۴/۹۱۱ مورخ ۸۳/۸/۱۲ .
- ۱۱ _ جعفری لنگرودی، دکتر محمد جعفر، ترمینولوژی حقوق.
- ۱۲ _ نظریه مشورتی شماره ۷/۱۵۵۸ مورخ ۷۶/۷/۲ .
- ۱۳ _ نظریه مشورتی شماره ۷/۳۴/۱۵۲ مورخ ۸۴/۲/۲۴ .